

BOTANISKA NOTISER 1856 ss.74-78

<sida 74> 2. Anmärkningar om de former af *Triticum*, som förekomma i Norden, af L. L. Laestadius.

Aflidne Professor Wahlenberg antog i sin Flora Lapponica en form af *Triticum*, hvilken han då ansåg vara *Triticum caninum*; men sedermera upptog han i Flora Svecica samma form såsom en varietet af *Triticum repens*; men de Botanister, som sedermera hafva besökt Lappmarkerna, äro dock af den öfvertygelsen, att den är verklig *Triticum caninum*. Denna olikhet i omdömet om en och samma växt är redan i sig sjelf märkvärdig, och förtjenar därför närmare undersökas. Formerna af *Triticum repens* äro i ekonomisk hänseende mera skadliga än nyttiga, och förtjena därför en särskilt uppmärksamhet af vetenskapsmannen och jordbrukaren. Rätta anledningen, hvarföre Prof. Wahlenberg ansåg sin i Flora Lapponica upptagna *Triticum caninum* vara en variation af *Triticum repens*, tyckes vara den, att *Trit. caninum* i Norden har mycket kort krypande rot, hvilket kan vara en följd af klimatet; hvaremot roten af *Trit. caninum* i medlersta Sverige, t. ex. vid Upsala, är nästan knölig, och kan der kallas "*caespitosa*", hvaremot roten af *Trit. caninum* i Lappland kan kallas "*subrepens*". Den utbreder sig nemligen till ett quarters och half alns omkrets på de af vårfloden öfversvämmade elfsstränderna, och endast i torra bergsbränder kan man träffa den med knölig och tufvad rot. Likväl är icke roten på elfsstränderna så beskaffad, att den kan kallas för krypande, emedan rotskotten äro blott en, högst två tum långa, men emedan den årligen utdredder sig cirkelformigt, kan en enda individ (d. v. s. 10, 20 strån från samma rot) intaga en areal af flere quadratalnar i omkrets. För öfrigt har denna form inga karakterer, hvarmedelst den skulle kunna skiljas från *Trit. caninum*, och hänföras till *Trit. repens*. *Trit. caninum*, "*radice subrepente*" läres äfven förekomma omkring Upsala, alldenstund Prof. Wahlenberg upptagit densamma under namn af *Triticum repens* β. i Flora Upsaliensis och citerar dervid Fig. i Flora Danica 1447,

hvilken figur annars plägar hänföras till Trit. caninum. En annan form, Hvilken på långt håll liknar Triticum caninum, men hörer i sjelfva verket till Trit. <sidan 75>repens, och kallas af allmogen i Norrland för "Exing", har långkrypande rot, och borst af agnskalens längd. Denna form är mycket allmän i norden, och anses med rätta som ett skadligt ogräs i åkrarne; men jemte denna förekomma och andra former af Triticum repens, hvilka på sina ställen tyckas vara väl skilda från hvarandra. På andra ställen åter tyckas de sammanflyta till en enda art. Här i Pajala finnes i en åker, som Trit. repens intagit, tvänne former, växande i hundratals exemplar, utan märkbar öfvergång; och man skulle tycka, att lokalen här icke kan vara orsaken till de olika formerna, utan att en inre egenskap måste ligga till grund för dem. Den ena formen, med borst af agnskalens längd, är anmärkt af Prof. Wahlenberg i Flora Upsaliensis under namn af Triticum repens γ , hvilken borstbärande form har styrkt nämde författare i den öfvertygelsen, att äfven β (ibidem) hörde till Triticum repens. Om vi kalla denna borstbärande form af Triticum repens för "Exing" (Tr. repens, boreale), så hafva vi i samma åker en annan form, med tätt på hvarandra liggande ax, och mycket korta borst, hvilken, växande i flere hundrade exemplar jemte Exingen, icke visar något tecken till öfvergång i den förra. Denna form lär vara Triticum caesicum Presl. enligt Koch Synops. och hörer till den afdelningen, som saknar all hårbeklädnad på bladens öfre sida, ehuru detta kännemärke icke gerna passar till afdelningsmärke, åtminstone här i norden, hvarest hårbeklädnaden är föränderlig.

Men vi hafva ännu en form af Triticum repens, som är mycket allmän, vid åkerrenar och vid husen, och tyckes vara så vida beständig att jag icke har sett den directe öfvergång i de andra formerna. Denna skiljes af allmogen i Norrland från den förut nämde "Exingen" och kallas för "Qvickrot", på finska: "*helväheinä*". Den liknar på långt fall *Lolium perenne* och är måhända af misstag upptagen under detta namn af Linne uti dess Flora Lapponica; vi kunna kalla denna form för Triticum repens, domesticum, till skilnad från de föregående (boreale och caesium).

Dessutom hafva vi den vanliga *Triticum repens*, sådan den föreställes i Sv. Bot. Fig. 38. <sidan 76> Om vi jemföra dessa former med *Trit. violaceum* Horn, så finna vi, att densamma ingalunda kan förenas med *Tr. repens*, men snarare går ihop med *Tr. caninum*. Åtminstone förekomma flere former häromkring, som stå midt emellan *Tr. caninum* och *violaceum*; denna sistnämnda blommar tidigast, och kunde förtjena att odlas, emedan den innehåller den största kärnan ibland *Agropyra*; som den är styf och rak, så skilja sig icke blomskalen från hvarandra under blomningen; eller kronorna öppna sig icke under blomningen, såsom hos de andra formerna. Emedan dessa former äro svåra att skilja från hvarandra, vill jag här uppställa några kännemärken, hvarigenom *Triticum caninum* och *violaceum* kunna skiljas från alla former af *Triticum repens*.

1. Stamina breviora, seu latitudine sua buplo-quadruplo tantum longiora; glumella interior exteriorem fere aequam. (*Triticum caninum* et *violaceum*, cum formis intermediis.)

A. Radix nodoso-caespitosa. (*Triticum caninum* Wahlenberg.)

α) *Montanum*: Spiculis longius aristatis, valvis trinerviis; foliis supra pilis brevissimis vestitis, utrinque scabris. Upsaliae, Godsundaberg in Spec. ded. Wahlberg. 1822.

β) *Variogatum*: Spiculis brevius aristatis; valvis 5-nerviis; foliis supra pilis raris adpersis. Kengis Bruk 1856.

Obs. Culmi ex eodem radice habent nonnulli spiculas aristis longioribus praeditas, alii habent spiculas, aristis brevioribus instructas, quae quidem ad *Tr. violaceum* aproximantur.

B. Radix breviter repens. (*Triticum caninum* Wahlenberg Flora Lapponica. Zetterst. Resa; et Fristedt Resa i Torne Lappmark. Andersson; Qvickjock &c. *Triticum repens* β. Wahlenb. Flora Upsaliensis et Svecica.

α) *Nemorale*: Spicis nutantibus laxis; spiculis subtrifloris, longius aristatis; valvis trinerviis; foliis supra pilis raris adspersis. Hab. in nemoribus et sub rubibus ubique Norrlandiae, Lappon. Finmarkiae etiam Upsaliae, rarius.

β) *Lapponicum*: Spicis crassioribus, rectis; spiculis multifloris; valvis 5-nerviis; foliis latis, pilis sparsis supra <side 77> vestitis. Hab. locis pinguidis juxta domos, per universam Lapponiam

γ) *Violaceum*: Spicis rectis, strictis, subturgidis; spiculis breviter aristatis, vel mucronatis, adpressis; valvis 3-5 nerviis, mucronatis. Tr. violaceum, Horn. Hn. Fr. Hab. in Lappon. Tornensi. Karesuando frequ. Jukkasjärvi (Fristedt). Pajala &c., sed semper locis durioribus et multis formis ludit, utpote aristis longioribus, brevioribus et denu nullis (Spitzbergen ded. Vahl). Specimina Norvegica a Lindblom accepta, Brachypodia ad Triticum trahunt; quippe spiculas nonnullas pedicellatas habet; quod etiam in speciminibus Vahlianis ex Spitzbergen animadvertitur.

2. Stamina latitudine sua 8. longiora; glumella interior, exteriore multo brevior: radix repens. (Triticum repens Wahlenberg. et auctor.)

α) *Boreale*: Spiculis longius aristatis: aristis longitudine glumorum; glumis lineari-lanceolatis, et linearibus fol. supra pilis raris adspersis ornatis (quae nota variabilis est.) Triticum repens γ. Wahlenb. Flora Upsaliensis. Hab. per universam Sveciam borealem (Upsaliae Wahlenb.), Hernösand, Pajala, Westrobotniae, &c. sed in Lapponia Tornensi desideratur. Haec forma praecipue "Exing" appellatur a rusticis; et "Calyce floribusque aristatis subaequalibus; (interdum) Spiculis passim geminatis;" distingvitur a sequentibus; calyx enim est longitudine fere flosculorum; spicis erectis paucifloris numquam nutantibus, glumisque angustatis, interdum linearibus seorsim in subulatam formam contractis. Crescit promiscue cum Tr. caesio et domestico, sine ullo visibili transitu.

β) *Dubium*: Spiculis multifloris, breviter aristatis; calyce spicula duplo brevior; spica grandior, obesior; folia pilis rarioribus ornata. Hab. circa

Kengis et alibi; sed sine radice aegre a Tritico violaceo distingvitur, utpole multiformis; interdum Festucam (festucaceum), interdum Elymum (elymiforme), interdum Brachypodium (brachypodiaceum), referens. Triticum repens Sv. Bot. Fig. 38, forma aristata, nostram formam bene exprimit; sed spiculae duplo majores sunt. <[sida 78](#)>

γ) *Caesium*: Spiculis imbricatis, mucronatis, compressis; calycibus carinatis, oblongis, margine scariosis; foliis latis, scaberrimis, omni vestitu piloso destitutis. Trit. caesium Presl. Secund. Koch synopsis. Hab. in Pajala, in agris quos occupavit simul cum Tr. boreali, sed sine ullo visibili transitu. Hujus formae spiculae imbricatae, rachidi adpressae, magis quam aliorum, complanatae; et color totius graminis caesius, e longinquo distingvunt hanc formam a ceteris.

δ) *Domesticum*: Spiculis muticis; calycibus lanceolatis, spicula tertia parte brevioribus. (*Triticum repens* Wahlenberg Fl. Lappon. praecipue ob comparationem cum Lolio; est enim e longinquo, Lolio perenni simillimum, et errore forsitan pro Lolio in Fl. Lappon. LIn. habitum.) Hab. ad margines agrorum, et juxta domos frequenter et multis locis copiose, per totam Lapponiam, Westrobottniam et Norrlandiam. Etiam haec forma constans esse videtur, crescit enim promiscue cum aliis formis sine visibili transitu, et incolis Norrlandiae sub nomine "Qvickrot" notum, Fennis "Helväheinä". Hoc autem observavi, non omnes formas, aequaliter quovis anno, provenire; sic Tr. repens dubium, frequens erat anno 1850; postea vero evanuit. Ideoque istius modi formae, quamvis certis annis constantes esse videntur. tamen caute distingvendae; Natura enim aliter, aliter Botanici statuunt. Triticum repens γ. Wahlenb. Fl. Sv. quod secundum judicium Friesii est Trit. acutum Decand. eodem modo constans esse videtur, quamdiu in arena crescere pergit, etsi nihil aliud est quam forma Tritici repentis, ex arena enatum.